

Коли спалахнула атомна бомба
6 серпня 1945 року,

міс Тосіко Сасакі, працівниця відділу кадрів Східноазійського олов'яного заводу, саме повертала голову, щоб поговорити з дівчиною за сусіднім столом;

лікар Масакадзу Фудзі тільки-но сів почитати газету на ганку своєї приватної лікарні;

місіс Хацуїо Накамура, кравцева вдова, стояла біля свого кухонного вікна і спостерігала за сусідом;

отець Вільгельм Кляйнсорге, німецький священник, лежав на ліжку в місіонерському будинку, читаючи єзуїтський журнал;

лікар Теруфумі Сасакі, молодий спеціаліст хірургічного відділення, йшов одним із лікарняних коридорів, несучи зразок крові для реакції Вассермана;

превелебний Кійосі Танімото, пастор хіросімської методистської церкви, збирався розвантажувати візок з одягом у будинку заможного чоловіка, що на околиці Хіросіми.

СОТНІ ТИСЯЧ ЛЮДЕЙ ЗАГИНУЛИ ВІД АТОМНОЇ БОМБИ, А ЦІ ШЕСТЕРО ОПИНИЛИСЯ СЕРЕД ТИХ, ХТО ВИЖИВ. ДЖОН ГЕРСІ ОПОВІДАЄ ЇХНІ ІСТОРІЇ. У ЦЬОМУ НОВОМУ ВИДАННІ КНИЖКИ ВІН З'ЯСОВУЄ, ЩО З НИМИ ТРАПИЛОСЯ 40 РОКІВ ПО ТОМУ... ЩОБ РОЗПОВІСТИ ВАМ ПРО ЇХНІ ДОЛІ.

Розділ 1

Безшумний спалах

Рівно п'ятнадцять хвилин на дев'яту за японським часом, шостого серпня тисяча дев'ятсот сорок п'ятого року, коли над Хіросімою спалахнула атомна бомба, міс Тосіко Сасакі, працівниця відділу кадрів Східноазійського олов'яного заводу, тільки-но сіла на робоче місце в офісі й саме повертала голову, щоб поговорити з дівчиною за сусіднім столом. Тієї ж миті лікар Масакадзу Фудзі вмощувався, схрещуючи ноги, щоб почитати газету *Osaka Asahi* на ганку своєї приватної лікарні, яка повисла над однією із семи дельт річок, що розділяють Хіросіму; місіс Хацуїо Накамура, кравцева вдова, стояла біля свого кухонного вікна й дивилася, як сусід руйнує власний будинок, тому що він займає частину пожежної смуги для протиповітряної оборони; отець Вільгельм Кляйнсорге, німецький священник із Товариства Ісуса, сидів на ліжку у спідній білизні на останньому поверсі триповерхового

будинку для місіонерів, читаючи єзуїтський журнал *Stimmen der Zeit*; лікар Теруфумі Сасакі, молодий спеціаліст хірургічного відділення великої сучасної міської лікарні Червоного Хреста, йшов одним із лікарняних коридорів, тримаючи в руці зразок крові для реакції Вассермана; а превелебний Кійосі Танімото, пастор методистської церкви в Хіросімі, зупинився перед будинком заможного чоловіка в дільниці Кой, що у західному передмісті, і брався розвантажити візок, заповнений речами, які він привіз із міста, побоюючись групових авіаударів В-29, яких всі очікували в Хіросімі. Сотні тисяч людей загинули від атомної бомби, а цих шість опинилися серед тих, хто вижив. Вони досі не знали, чому ще живі, якщо так багато інших померло. Кожен / кожна із них вираховували багато дрібних випадковостей і дій — крок, зроблений відповідної миті, рішення увійти всередину, сісти в цей, а не в наступний трамвай, — які їх врятували. І тепер вони знають, що, не померши, перетривали десятки інших життів та надивилися на таку кількість смертей, якої не могли собі уявити, що побачать. Та до тієї миті ніхто з них нічого не знав.

Того дня превелебний Танімото прокинувся о п'ятій. У садибі перебував сам, тому що впродовж деякого часу його дружина з однорічною дитиною їздили до друзів в Урсіді, північну частину передмістя, і залишалися там на ніч. З усіх важливих міст Японії Б-сан або містер Б, як японці із сумішшю поваги й неприхованої фамільярності

називали В-29, не побував лише у двох — Кіото та Хіросімі; а містер Танімото, як і всі його друзі та сусіди, був переповнений тривогою. Він слухав моторошні подробиці про групові авіаудари по Куре, Івакуні, Токуямі й інших поближніх містах; і був переконаний, що невдовзі це спіткає Хіросіму. Напередодні вночі він погано спав, тому що лунало кілька сигналів повітряної тривоги. У Хіросімі такі сирени вмикали майже щовечора впродовж кількох тижнів, оскільки тоді В-29 «зустрічалися» на озері Біва, що на північний схід від Хіросіми, і не важливо, яке місто американці планували атакувати, їхні «суперфортеці» височили на узбережжі поблизу Хіросіми. Частота попереджувальних сигналів, як і те, що містер Б і цього разу оминув Хіросіму, тривожили її жителів; навколо ширилися чутки, що американці готують для цього міста щось особливе.

Містер Танімото — невисокий говіркий чоловік, якого легко і розсмішити, і довести до сліз. Має досить довге чорне волосся із проділом посередині; виражені надбрівні дуги, маленькі вусики, рот та підборіддя надавали йому дивного старечо-молодечого вигляду, трохи хлоп'ячого й водночас мудрого, піддатливого та завзятого. Його рухи — нервові та швидкі, але й стримані, що свідчить про те, що він обережний та розважливий. Він справді проявив ці якості в непрості дні перед падінням бомби. Поки його дружина ночувала в Урсіді, Танімото перевозив усі речі зі своєї церкви, яка була розташована в тісному житловому районі Нагарагава, до

будинку в ділянці Кой, який належав виробнику шовкових тканин і містився за дві милі від середмістя. Цей виробник, містер Мацуо, запропонував свій тоді вільний маєток друзям і знайомим, щоб ті могли перевезти все, що забажають, на безпечну відстань від можливої зони ризику. Містер Танімото, скориставшись візком, без труднощів переправив крісла, збірники церковних гімнів, Біблії, віттар і церковні книги, але, щоби довести органну консоль і фортепіано, йому знадобилася допомога. Його друг Мацуо напередодні допоміг йому відтранспортувати фортепіано до ділянці Кой, натомість він пообіцяв сьогодні допомогти Мацуо вивезти речі його дочки. Тому прокинувся вдосвіта.

Містер Танімото приготував собі сніданок. Почувався страшенно втомленим. Зусилля, яких він доклав напередодні, щоби перевезти фортепіано, безсонна ніч, тижні хвилювань та незбалансованого харчування, парафіяльні турботи — через усе це він почувався ледь придатним до нового робочого дня. Крім того, було ще щось: містер Танімото вивчав теологію в Університеті Еморі в Атланті, штат Джорджія; він закінчив навчання 1940 року; чудово розмовляв англійською; одягався в американський одяг; листувався із багатьма друзями з Америки доти, доки не розпочалася війна; а перебуваючи серед людей, одержимих страхом, що повсюди шпигуни, — ймовірно, йому теж він був власний — у ньому поступово наростав неспокій. Поліція декілька разів його допитувала й лише кілька днів тому він почув, що його впливовий знайомий,

містер Танака, офіцер у відставці, який служив на пароплавній лінії «Тойо Кісен Кайша», особа, відома в Хіросімі своєю показною філантропією та тиранією з антихристиянськими поглядами, говорив людям, що Танімото не можна довіряти. Задля того, щоби публічно показати, що він добросовісний японець, містер Танімото очолив локальну *tonarigumi*, тобто громаду сусідів, і, окрім інших обов'язків та турбот, ця посада передбачала організувати протиповітряну оборону для майже двадцяти сімей.

Того ранку перед шостою містер Танімото вирушив до будинку містера Мацуо. Там він дізнався, що вони мають тягти *tansu*, велику японську шафу, заповнену одягом та побутовими речами. Двоє чоловіків вирушили. Ранок був абсолютно ясным і настільки теплим, що день обіцяв бути спекотним. Через кілька хвилин після початку подорожі спрацював сигнал повітряної тривоги — сирена, яка тривала хвилину, попереджала про наближення літаків, але для жителів Хіросіми вона свідчила про незначну небезпеку, оскільки звучала щоранку в той самий час, коли підлітав американський метеорологічний літак. Двоє чоловіків тягнули та штовхали візок міськими вулицями. Хіросіма мала форму віяла й лежала на шести островах, розділених сімома відгалуженнями лиманної системи річки Ота; її основні комерційні та житлові райони, площею майже чотири квадратні милі в середмісті, вміщують три четверти міського населення, кількість якого після евакуацій зменшилася із 380 000 (пік у період війни) до 245 000. Фабрики й інші житлові райони,

або передмістя, щільно розташувались на околицях. На півдні містились доки, аеропорт і всіяне островами Внутрішнє море. Гірське пасмо оточило інші три боки дельти. Містер Танімото і містер Мацуо пройшли через торговельний центр, уже заповнений людьми, і перетнули дві річки, щоби дістатися до похилих вулиць дільниці Кой, потім піднялися ними на околиці передгір'я. Коли вони рушили долиною, подалі від скупчених будинків, пролунав сигнал відбою повітряної тривоги (оператори японських радарів виявили тільки три літаки, припустивши, що вони розвідувальні). Штовхати візок до будинку виробника шовку було виснажливо, і чоловіки, перекинувши свій вантаж на підвісну доріжку й далі на сходи, зупинилися, щоби трохи перепочити. Вони стояли так, що їх та місто розділяла прибудова дому. Як і більшість споруд у цій частині Японії, ця мала дерев'яний каркас та стіни, які підтримували черепичний дах. Вітальня була заповнена рулонами постільної білизни та одягу й нагадувала холодну печеру, закладену набитими подушками. Навпроти будинку, праворуч від вхідних дверей, містився великий доглянутий альпінарій. Не було чути гулу літаків. Ранок видався тихим, а місце — прохолодним та приємним.

Відтак величезний спалах розсік небо. Містер Танімото чітко пам'ятає, що він поширювався зі сходу на захід, від міста до пагорбів. Здавалося, спалахнуло сонце. І він, і містер Мацуо злякалися — обидва мали час, щоби якимось відреагувати (вони перебували за 3500 ярдів, тобто на відстані двох миль

від епіцентру вибуху). Містер Мацуо сходами забіг до будинку, пірнув у постільну білизну й там заліг. Містер Танімото зробив чотири або п'ять кроків і стрибнув поміж двох великих каменів у саду. Він притиснувся до одного з них. Оскільки його обличчя було притулене до каменя, він не побачив, що трапилося. Відчув раптовий тиск, а потім на нього посипалися друзки скла, уламки дощок та плити. Він не чув реву сирени. (Майже ніхто в Хіросімі не чув вибуху бомби. Тільки рибалка, чоловік, із яким жила теща та невістка Танімото, у своєму сампані на Внутрішньому морі поблизу Цузу побачив спалах та почув жахливий вибух; він пролунав приблизно за двадцять миль від Хіросіми, але удар був сильнішим, ніж тоді, коли бомбардувальники В-29 влучили в Івакуні, що лише за п'ять миль звідти.)

Коли містер Танімото наважився підвести голову, то побачив, що будинок виробника шовку завалився. Він подумав, що бомба впала прямо на нього. Здійнялися такі хмари диму, що здавалося, ніби навколо настали сутінки. У паніці, не задумавшись ні на мить, що під руїнами перебуває містер Мацуо, вибіг на вулицю. Біжучи, він помітив, що бетонна стіна маєтку впала всередину будинку, а не назовні. Перше, що він побачив на вулиці, — це загін вояків, які зарилися на схилі протилежного пагорба, роблячи одну із тисяч землянок, у яких японці, очевидно, мали намір протистояти вторгненню, пагорб за пагорбом, життя за життя; солдати виходили з ями, де вони мали бути в безпеці, і кров текла з їхніх голів, грудей і спин. Вони були тихі й ошелешені.